

УДК 94 (477.7)

Кондратьєв І. В.,
кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
всесвітньої історії, Чернігівський національний
педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка
(Україна, Чернігів), kondratch@online.ua

До історії козацько-шляхетського роду Силичів

Одним із старшинських родів часів Гетьманщини був рід Силичів. У 1595 р. шляхтич Григорій Силич одержав королівське підтвердження на посадування любецького старости Олександра Вишневецького. У 1633 р. любецький староста Адам Калиновський привласнив маєтності цієї родини. Протистояння з магнатами було однією з поширених причин участі у Національно-визвольній війні середини XVII ст. Родина Силичів фактично розкололася: частина її представників пішла до литовської армії, частина – до Війська Запорозького.

Від середини XVII ст. чимало представників цього роду займали козацькі уряди, зокрема, у 1657–1663 рр. чернігівським полковником був Онікій Силич. Наприкінці XVIII ст. більшість Силичів вдалося довести свої права на дворянство.

Ключові слова: рід Силичів, шляхта, козацька старшина, чернігівський полковник, земельні володіння.

Одним із вагомих родів часів Гетьманщини був козацький рід Силичів, що походив з шляхти Любецького староства. Від середини XVII ст. чимало представників цього роду займали козацькі уряди, зокрема, у 1657–1663 рр. чернігівським полковником був Іоанікій (Онікій) Силич [14, с. 6]. Історія роду не обійдена дослідниками – від короткої інформації в енциклопедичних виданнях [20, с. 165; 28; 30], до генеалогічних та історичних досліджень Г. Милорадовича, В. Модзалевського та В. Кривошеї [14, с. 11-13; 23; 24, с. 190-191]. Однак масштаби цієї родини дозволяють розкрити нові аспекти її історії.

О. Яблоновський вважав, що любецька гілка Силичів отримала нобілітацію від Сигізмунда II Августа (1548–1572 рр.) [43, с. 35]. Відомо, що у 1595 р. шляхтич Григорій Силич одержав королівську «консервацію» (підтвердження) на «уступлення» Олександра Вишневецького (1585-1594 рр. – любецький та лоевський староста; 1578-1581 рр. – «старший» (гетьман) козацького реєстру). Г. Силичу належали наступні маєтності: с. Ковпиничі (урочище Солоні Ями), сіножать над Дніпром (біля с. Колодовиці) та Пушкарівський «плац» у Лоеві [36, арк. 189; 37, арк. 134-134 зв.; 46, с. 94].

За матеріалами королівської ревізії Любецького староства 1616 р. посесорами частини с. Березки та с. Ковпиничі були Г. Силич з дружиною Томілою. Зазначалось, що на с. Ковпиничі у 1595 р. вони отримали королівський універсал, з цих земель пан Силич мав нести військову службу. До 1622 р. Силичі втратили с. Березки, ще залишивши за собою с. Ковпиничі [36, арк. 182-189, 222-228; 46, с. 94, 127].

8 березня 1633 р. любецький староста Адам Калиновський привласнив маєтність Силичів – с. Ковпиничі біля Лоева [38, арк. 33 зв.-34; 46, с. 209]. У 1636 р. відібране с. Ковпиничі в матеріалах ревізії зазначене як «без поселення» [46, с. 209]. Отже не дивно, що Василь (Григорович?) Силич був серед скаржників на любецького старосту Мартина Калиновського у 1643 р. [27, арк. 9].

Протистояння з магнатами було однією з поширених причин участі у Національно-визвольній війні середини XVII ст. Але родина Силичів фактично розкололася.

Частина її представників пішла до литовської армії, частина обрала пішла до «козацького хлібу».

Відомо, що Силичі в 1650 р. мешкали у м. Брагін [11, с. 71]. Хтось із Силичів (Григорій? – І. К.) був у складі армії ВКЛ під Мозирем у серпні 1651 р. [3, с. 50-52]. Відомо, що за королювання Михайла (1669-1673 рр.) с.Ковпиничі було повернуте Силичам на ленному праві, його посесорами стали Григорій та Томіла Силичі [41, с. 229-230]. Як бачимо, Григорію Силичу вдалося зберегти свої маєтності.

На Лівобережжі залишилися Степан та Онікій Силичі, і саме старшому брату Онікію судилося очолити Чернігівський полк. Це відбулося після того, як чернігівський полковник Іван Абрамович (Попович) відмовився визнавати владу Ю. Хмельницького [13, с. 168]. Можливо, що саме це стало причиною відсторонення І. Абрамовича. Полковничий уряд перейшов до його двоюрідного брата та тестя – Онікія Силича [45, с. 364, 401]. Відомо, що він був «славетно урочений» (1661 р.). Став товаришем полку Чернігівського (?-1654-1656). 20 квітня 1654 р. від чернігівського полковника (Степана Подобала) отримав універсал на ґрунти Тополовшину, Кондратовщину, Сенковщину поблизу Старого Білоуса. Від Богдана Хмельницького отримав універсал на «млын старый, на Белоусовце реке стоячий» [24, с. 627].

Коли до влади прийшов І. Виговський, який намагався спиратися саме на козацьку старшину шляхетського походження, О. Силич зберіг свою посаду. До того ж й сам Силич намагався спиратися на козаків-шляхтичів. Полковним обозним у нього був любецький шляхтич Олександр Ковтунович, полковим сотником – Станіслав Коханенко (володар с. Ляхів Білоус) [13, с. 131].

О. Силич був присутній на прийомі І. Виговським московського посольства 11 вересня 1658 р. Він очолював й козаків Чернігівського полку під час Конопської битви 27-29 червня 1659 р., де московська армія зазнала поразки [45, с. 77, 246, 411].

Однак, вже 9 вересня 1659 р. Чернігівський полк приєднався до повстання проти Виговського. О. Силич та інша старшина чекали гарантованої московською владою амністії [19, с. 81; 39, с. 64; 45, с. 323]. Силич опинився у таборі ворогів Виговського не випадково – адже він був у родинних зв'язках із Василем Золотаренко, що у свою чергу був родичем Юрія Хмельницького. О. Силич підтримував і його двоюрідний брат та тесть Іван Абрамович (Попович) [45, с. 364, 401].

Відзначимо, що симпатії більшості колишніх любецьких шляхтичів опинилися на боці Юрія Хмельницького (1659-1663 рр.). 23 липня 1660 р. універсал гетьмана отримав любецький сотник Сава Унучко разом з Артемом Красковським і «зо всею тамошнюю шляхтою». Гетьман підтвердив за представниками любецької шляхти їхні володіння та шляхетські права. За дотриманням їхніх прав мав стежити чернігівський полковник: «приказавши всей старшине и черни войска его царского величества Запорожского, жеби им (шляхті. – І. К.) некто в добрах их, отчинах... кривди чинить не важился». Чернігівський полковник О. Силич був зобов'язаний «противних карати иметь, инших зась не послушних ему до нас отсылати сваволцев, которых

ми сурово-би и на горле без фолги (пошади) карати будем» [25, с. 61; 33, арк. 165-166]. Від гетьманування Б. Хмельницького Любеч був ранговою маєтністю чернігівських полковників, але О. Силич першим спробував привласнити місто собі та клопотався перед царем Олексієм Михайловичем про затвердження володільницьких прав на Любеч: «на ваши царские пресветлые велчества готов голову свою скласти и кровь пролить и умирати нещадно своей головой... просячи и слезно молячи...». Царську грамоту на місто він отримав 22 лютого 1662 р. [40, арк. 1]. Серед іншого, до 1661 р. «славетний пан... козак и обиватель Петрушинський» Кирил Богданович продав О. Силичу половину острова «Гатуша» [10, с. 92].

У квітні 1662 р. чернігівський полковник О. Силич взяв участь у Козелецькій Раді, де гетьманом було обрано Я. Сомка, та Чорній Раді у Ніжині 17 червня 1663 р. Опісля чого, 18 вересня 1663 р. за наказом І. Брюховецького Онікій Силич, разом із ніжинським полковником В. Золотаренком та Я. Сомком, був страчений у Борзні [13, с. 183; 18, с. 43; 39, с. 64].

Цікаво, що істориком М. Лілеєвим, у фондах Чернігівського колегіуму був віднайдений лист, надісланий наказним гетьманом О. Силичем чернігівському наказному полковнику Степану Силичу. У листі йшлося про те, що «за смертю» київського митрополита Діонісія Балабана (помер 10 травня 1663 р.), його місце має зайняти чернігівський єпископ Лазар Баранович [9, арк. 6 зв.]. Однак, свої плани О. Силич реалізувати вже не встиг.

Молодший брат Онікія Степан Силич у 60-70-і рр. XVII ст. займав різні уряди – був сотником, наказним полковником, значковим товаришем та полковим хорунжим [12, с. 25; 15, с. 39-40; 30; 42, р. 85]. За гетьманування І. Брюховецького він був усунутий з посади (згадується лише як «его милости пан, казак и обиватель Черниговский»), однак, вже за гетьманування Д. Ігнатовича (Многогрішного) та І. Самойловича знову обійняв уряд сотника [10, с. 92]. Вже опісля 1672 р. сотником став старший син Степана – Матвій [13, с. 215]. Молодший син Іван у 1721-1733 р. був чернігівським городовим отаманом [30]. Володів землями у с. Терехівка, отриманими від Якова Лизогуба [5, с. 34].

Із розгалуженням родини чимало її представників займають посади в управлінській системі Чернігівського полку. Чималими стають і земельні маєтності цієї родини.

У 1687 р. Остап Силич одержав універсал І. Мазепи на два млини – на р. Білоусі біля с. Рижики та на р. Свині під с. Терехівка [17, с. 73; 29, с. 110, 116, 121]. У 1701 р. Силичі затвердили свої права на с. Старий Білоус [2, с. 36]. Серед земель приналежних Силичам на початку XVIII ст. згадаємо Гірманцину. Співвласниками цього ґрунту були також Грембицькі, Жлоби, Красковські, Полуботки, Шинкаренкі [34, арк. 492-545].

Родина Силичів володіла також землями у с. Чорторика. 1710 р. чернігівський городовий атман Василь Силич отримав універсал І. Скоропадського на Терехівку та Чорторію, та на два млини на р. Білоусі (останні були надані йому чернігівськими полковниками Яковом та Юхимом Лизогубами [2, с. 36, 169]. Любецький сотник (1727-1733, у 1716 р. – сотник Чернігівського полку) Іван Силич-Савич володів землями у с. Пушкарі [2, с. 48; 35, арк. 287].

Значними маєтностями заволодів любецький сотник (1740-1764 рр.) Василь Іванович Силич (чи Савич-Силич). 1740 р. він придбав у значкового товариша Івана Пушкаренка ґрунт у с. Красківське та с. Пушкарі [8, арк. 544; 16, с. 48-49; 32, арк. 658-660 зв.]. У 1747 р. іншу частину Пушкарівщини та млин з «трема камнями» йому продав Григорій Пушкаренко [16, с. 49; 32, арк. 658-660]. 1750 р. він взяв у любецького сотенного отамана Єлисея Рашка «в заклад» Кисловську слободу [32, арк. 724; 33, арк. 876 зв.; 34, арк. 66-66 зв.].

Незабаром Василь Силич зайняв уряд чернігівського підсудка. За даними Румянцевського опису 1765–1769 рр., с. Пушкарі належало чернігівському підсудку Василю Силичу, який придбав цю маєтність у з.т. Івана Пушкаровського [8, арк. 36, 40; 16, с. 48-49]. У середині XVIII ст. (щонайменше з 1753 р.) у с. Петруші мешкала мати любецького сотника Василя Силича удова Григорівна Пушкаревська [31, арк. 519]. У 1778-1779 рр., коли була запроваджена посада «предводителя шляхетства полку Черниговского», її зайняв чернігівський підсудок (а згодом і суддя) Василь Силич [6, арк. 1 зв., 4, 13 зв.-14; 22, с. 5]. Ще на уряді підсудка він заволодів землями у с. Ольсохівка [5, с. 28; 8, арк. 61]. Наприкінці XVIII ст. земський суддя Василь Силич та сотенний осавул Силич «с братами», володіли землями у с. Томарівка [8, арк. 51, 556].

В матеріалах «компуту» 1778-1779 рр. згаданий з.т. Чернігівського полку Петро Силич. Його дружиною була донька значкового товариша Дмитра Барановича (1778 р.) [6, арк. 10 зв.-11].

Цікаво, що наприкінці XVIII ст. Силичам «перейшли дорогу» Милорадовичі. У листі Петра Милорадовича до свого сина Григорія йдеться про придбаний у с. Пушкарі двір для продажу горілки. Батько зазначав, що ця подія навряд чи сподобалась Силичам (новина «надеюсь Силичу не очень приятна»), бо ті також займалися продажем оковитої. У 1780 р. Милорадовичі навіть судилися із Силичами не поділивши горілку «монополію» [21, с. 201, 203, 206].

З представників роду Силичів кінця XVIII ст. згадаємо мешканця с. Убіжичі колезького асесора Антона Силича, який у 1785 р. був серед дворян, що засвідчили шляхетність Василя Бокевича-Щуковського. У 1791 р. в Убіжичах мешкав «обер-провиантмейстер и кавалер» Іван Силич та капітан Микола Силич [26, арк. 6, 9]. Власником с. Кезі на початку XIX ст. був поміщик Іван Силич [4, арк. 8-8 зв.].

Більшості Силичів вдалося довести свої права на дворянство, більше ста представників різних гілок цієї родини були внесені до Дворянської родовідної книги Чернігівської губернії [7].

Список використаних джерел

1. Акты фамилии Полуботок с 1669-1734 г. – Чернигов: Тип. губ. правления, 1889. – 62с.
2. Василенко Н. Генеральное следствие о маєтностях Черниговского полка 1729-1730 гт. / Н. Василенко. – Чернигов: Тип. Губерн. земства, 1908. – 70бс.
3. Гурбик А. О. Вторгнення військ Великого князівства Литовського в Україну та оборона Києва (1651 р.) / А.О. Гурбик // Український історичний журнал. – 2006. – Вип. 6. – С.35-56.
4. Державний архів Чернігівської області. – Ф.133. – Оп.4. – Спр.160. – 9Арк.
5. Зайченко В. Село Новий Білоус та його округа / В.Зайченко. – Чернігів, 2003. – 87 с.

6. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – Ф.1. – Спр.58232. – 33 Арк.
7. Там само. – Ф.1. – Спр.61605. – 100 Арк.
8. Там само. – Ф.2. – Спр.13697. – 551 Арк.
9. Там само. – Ф.127. – Спр.130. – 8 Арк.
10. Кондратьєв І., Кривошея В. Нариси історії Чернігівщини періоду козацтва. Любеч / І.Кондратьєв, В.Кривошея. – К.: ІПіЕД НАНУ, 1999. – 109 с.
11. Кривошея В. Генеалогія українського козацтва: Нариси історії козацьких полків. Вид. друге. / В.Кривошея. – К.: Стилос, 2004. – 391 с.
12. Кривошея В. Козацька еліта в національній революції середини XVII ст. (Гетьманат Юрія Хмельницького) / В. Кривошея // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К.: ІПЕНД ім.І.Ф.Кураса, 2008. – Вип. 39. – С.7-36.
13. Кривошея В.В. Козацька еліта Гетьманщини / В. Кривошея. – К.: ІПЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. – 452 с.
14. Кривошея В.В. Українська козацтво в національній пам'яті. Чернігівський полк: монографія: у 2 т. / В.В. Кривошея. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2012. – Т. I. – 516 с.
15. Кривошея В. Деякі питання генеалогії козацько-старшинських родин Чернігівського полку / В. Кривошея // Сіверянський літопис. – 1997. – №1-2. – С.32-47.
16. Лазаревский А.Л. Обзорение Румянцевской описи Малороссии. / А.Л.Лазаревский. – Чернигов, 1866. – 390 с.
17. Лазаревский А.Л. Очерки, заметки и документы по истории Малороссии / А.Л.Лазаревский. – К.: тип. университета Св. Владимира, 1892. – Т. I. – 146 с.
18. Леп'явко С. Чернігівський полк / С. Леп'явко // Історія адміністративно-територіального устрою Чернігово-Сіверщини: Матеріали наук.-практ. конф. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. – С.41-50.
19. Літопис Самовидця / Вид. підг. І. Дзира. – К.: Наук. думка, 1971. – 208 с.
20. Лукомский В. К. Малороссийский гербовник / В. К. Лукомский, В. Л. Модзалевский; рис. Е. Нарбута [Репр. изд.]. – Київ: Либідь, 1993. – 213 с.
21. Любецкий архив графа Милорадовича. – Вып.1. – К.: Тип. унив. Св. Владимира Н.Т.Корчак-Новицкого, 1898. – 256 с.
22. Материалы для истории Малороссии. –Чернигов: Тип. губерн. правления, 1890. – 14 с.
23. Милорадович Г.А. Родословная книга Черниговского дворянства: [В 2-х т.] / Г.А. Милорадович. – СПб.: Губ. тип., 1901. – Т.1. – 114 с. + 646 с.; Т.2. – 406 с.+ 33 с.+ 316 с.+ СІХ с.
24. Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. – Т.4. – К.: Типо-Литография С.В.Кульженко, 1914. – 832 с. + 26 с.
25. Мякотин В.А. Очерки социальной истории Украины в XVII-XVIII ст.– Прага: Вагата и Пламя, 1924. – Т. I. – 288 с.
26. Російський державний історичний архів у м. Санкт-Петербурзі. – Ф.1343. – Оп.17. – Ч.2. – Спр.4831. – 57 Арк.
27. Там само. – Оп.30. – Ч.2. – Спр.3397. – 20 Арк.
28. Силічи // Енциклопедичний словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. (82 т. і 4 доп.). – Т.ХХІХ. – СПб., 1900. – С.873.
29. Список водяных мельниц Черниговского полка (1742 года). (С предисл. А.Лазаревского) // Записки Черниговского губернского статистического комитета. – 1872. – Вып. 5-6. – Кн. 2. – С.99-136.
30. Томазов В. В. Силічі // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. думка, 2012. – Т. 9. – С. 553.
31. Центральний державний історичний архів України у м. Києві. – Ф.51. – Оп. 3. – Спр. 11461. – 881 Арк.
32. Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр.6. – 1898 Арк.
33. Там само. – Спр. 7. – 900 Арк.
34. Там само. – Спр. 8. – 861 Арк.
35. Там само. – Спр. 419. – 291 Арк.
36. Там само. – КМФ-15. – Оп. 1. – Спр.303. – 497 Арк.
37. Там само. – КМФ-36. – Оп. 1. – Спр.200. – 167 Арк.
38. Там само. – Спр. 214. – 459 Арк.
39. Черниговская летопись. 1587-1750 // Архіви України. – 1989. – №5. – С. 56-74.
40. Чернігівський історичний музей ім. В.Тарновського. – Вф.-І-503. – 1 Арк.
41. Bobiński W. Województwo kijowskie w czasach Zygmunta III Wazy. Studium osadnictwa i stosunków własności ziemskiej / W. Bobiński. – Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2000. – 599 s.
42. Gajecky G. The Cossack Administration of Hetmanate / G.Gajecky. – Cembbridge, Massachusetts: Harward Ukrainian Research Institute, 1978. T.1. – P. 1-395; T.2. – P. 396-790.
43. Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzyledem Geograficzno-statystycznym. Tom XI. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas III / Zrodla dziejowe / A. Jablonowski. – T.XXII. – Warszawa, 1897. – 668 s.
44. Jablonowski A.W. Pisma. T.III. Ukraina / A.W. Jablonowski. – Warszawa, 1911. – 368 s.
45. Kroll P. Od ugody Hadziackiej do Cudnowa. Kozaczyna między Rzeczpospolitą a Moskwą w latach 1658-1660 / P.Kroll. – Warszawa: WUW, 2008. – 452 s.
46. Lustracya Dobr Krola Jmci w wojewodztwach trzech: Podolskiem, Braclawskiem, Kijowskiem lezacych // Zrodla dziejowe. – T.V. – Warszawa, 1877. – S. 1-226.

References

1. Akty famylly Polubotok s 1669-1734 h. – Chernyov: Typ. hub. pravlenyya, 1889. – 62 s.
2. Vasylenko N.P. Heneral'noe sledstvye o maetnostyakh Chernyovskoho polka 1729-1730 hh. / N.P. Vasylenko. – Chernyov: Typ-ya hubernskoho zemstva, 1908. – 706 s.
3. Hurbyk A. O. Vtorhnennya viys'k Velykoho knyazivstva Lytovs'koho v Ukrayinu ta oborona Kyveva (1651 r.) / A.O. Hurbyk // Ukrayins'kyi istorychny zhurnal. – 2006. – Vyp. 6. – S.35-56.
4. Derzhavnyy arkhiv Chernihivs'koyi oblasti. – F.133. – Op.4. – Spr.160. – 9 Ark.
5. Zaychenko V. Selo Novyy Bilous ta yoho okruha / V. Zaychenko. – Chernihiv, 2003. – 87 s.
6. Instytut rukopysu Natsional'noyi biblioteki Ukrayiny im. V.I.Vernads'koho. – F.1. – Spr.58232. – 33 Ark.
7. Tam samo. – F.1. – Spr.61605. – 100 Ark.
8. Tam samo. – F.2. – Spr.13697. – 551 Ark.
9. Tam samo. – F.127. – Spr.130. – 8 Ark.
10. Kondratiyev I. Narysy istoriyi Chernihivshchyny periodu kozatstva. Lyubech / I.Kondratiyev, V.Kryvosheya. – K.: IPIED NANU, 1999. – 109 s.
11. Kryvosheya V. Henealohiya ukrayins'koho kozatstva: Narysy istoriyi kozats'kykh polkiv. Vyd. druhe, dop. / V.Kryvosheya. – K.: Stylos, 2004. – 391 s.
12. Kryvosheya V. Kozats'ka elita v natsional'niy revolyutsiyi seredyny XVII st. (Het'manat Yuriya Khmel'nyts'koho) / V. Kryvosheya // Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I.F.Kurasa NAN Ukrayiny. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa, 2008. – Vyp. 39. – S.7-36.
13. Kryvosheya V.V. Kozats'ka elita Het'manshchyny / V. Kryvosheya. – K.: IPIEND imeni I.F.Kurasa NAN Ukrayiny, 2008. – 452 s.
14. Kryvosheya V.V. Ukrayins'ka kozatstvo v natsional'niy pam'yati. Chernihivs'kyi polk: monohrafiya: u 2 t. / V.V. Kryvosheya. – K.: DP «NVTs «Priorytety», 2012. – T. I. – 516 s.
15. Kryvosheya V. Deyaki pytannya henealohii kozats'ko-starshyns'kykh rodyn Chernihivs'koho polku / V.Kryvosheya // Siverians'kyi litopys. – 1997. – #1-2. – S.32-47.
16. Lazarevskyy A.L. Obozrenye Rummyantsevskoy opysy Malorossyy / A.L.Lazarevskyy. – Chernyov: Hubernskaya typhografyya, 1866. – 390 s.
17. Lazarevskyy A.L. Ocherky, zametky y dokumenty po ystoriy Malorossyy / A.L.Lazarevskyy. – K.: typ. unyversyteta Sv. Vladymyra, 1892. – T. 1. – 146 s.
18. Lep'yavko S. Chernihivs'kyi polk / S. Lep'yavko // Istoriya administratyvno-terytorial'noho ustroyu Chernihovo-Sivershchyny: Materialy nauk.-prakt. konf. – Nizhyn: Aspekt-Polihraf, 2007. – S. 41-50.
19. Litopys Samovydtysya / Vyd. pidh. I. Dzyra. – K.: Nauk. dumka, 1971. – 208s.
20. Lukomskyy V. K. Malorossyyskyy herbonyk / V. K. Lukomskyy, V. L. Modzalevskyy; rys. E.Narbuta [Repr. yzd.]. – Kyiv: Lybid', 1993. – 213 s.
21. Lyubetskyy arkhiv hrafa Myloradovycha (pod redaktsyey A.Lazarevskoho). – Vyp.1. – K.: Typ. ymp. unyversyteta Sv. Vladymyra N.T.Korchak-Novytskoho, 1898. – 256 s.
22. Materyalu dlya ystoriy Malorossyy. – Chernyov: Typhografyya Hubernskoho pravlenyya, 1890. – 14 s.
23. Myloradovych H.A. Rodoslovnaya knyha Chernyovskoho dvoryanstva: [V 2 t.] / H.A.Myloradovych. – Spb.: Hub. typ., 1901. – T.1. – 114 s. + 646 s.; T.2. – 406 s.+ 33 s.+ 316 s.+ CIX s.

24. Modzalevskyy V.L. Malorossyyskyy rodoslovyk. – Т.4. – К.: Типо-Литографія С.В.Кульженко, Pushkynskaya #4, 1914. – 832 s. + 26 s.

25. Myakotyn V.A. Ocherky sotsyal'noy ystoryy Ukrainy v XVII–XVIII st.– Praha: Vataha y Plama, 1924. – Т. I. – 288 s.

26. Rosiys'kyy derzhavnyy istorychnyy arkhiv u m. Sankt-Peterburzi. – F.1343. – Op.17. – Ch.2. Spr.4831. – 57 Ark.

27. Tam samo. – Op.30. – Ch.2. – Spr.3397. – 20 Ark.

28. Sylychy // Entsiklopedycheskyy slovar' Brokhauza y Efrona : v 86 t. (82 t. y 4 dop.)– T.XXIX. – SPb., 1900. – S.873.

29. Spysok vodyanukh mel'nyts Chernyhovskoho polka (1742 hoda) // Zapysky Chernyhovskoho hubernskoho statystycheskoho komyteta. – 1872. – Vup. 5-6. – Kn. 2. – S. 99-136.

30. Tomazov V. V. Sylychi // Entsiklopediya istoriyi Ukrainy : u 10 t. / redkol.: V. A. Smoliy (holova) ta in.– K. : Nauk. dumka, 2012. – Т. 9. – S. 553.

31. Tsentral'nyy derzhavnyy istorychnyy arkhiv Ukrainy u m. Kyievi. – F.51. – Op.3. – Spr.11461. – 881 Ark.

32. Tam samo. – F. 57. – Op.1. – Spr.6. – 1898 Ark.

33. Tam samo. – Spr. 7. – 900 Ark.

34. Tam samo. – Spr. 8. – 861 Ark.

35. Tam samo. – Spr. 419. – 291 Ark.

36. Tam samo. – KMF.-15. – Op. 1. – Spr. 303. – 497 Ark.

37. Tam samo. – KMF.-36. – Op. 1. – Spr. 200. – 167 Ark.

38. Tam samo. – Spr. 214. – 459 Ark.

39. Chernyhovskaya letopys'. 1587-1750 // Arkhivy Ukrainy. – 1989. – #5. – S. 56-74.

40. Chernihiv'skyy istorychnyy muzey im. V.Tarnov'skoho. – Vt.-I-503. – 1 Ark.

41. Bobiński W. Województwo kijowskie w czasach Zygmunta III Wazy. Studium osadnictwa i stosunków własności ziemskiej / W. Bobiński. – Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2000. – 599 s.

42. Gajecky G. The Cossack Administration of Hetmanate / G.Gajecky. – Cambridge, Massachusetts: Harvard Ukrainian Research Institute, 1978. T.1. –P. 1-395; T.2. – P. 396-790.

43. Jablonowski A. Polska XVI wieku pod wzylem Geograficzno-statystycznym. Tom XI. Ziemie Ruskie. Ukraina (Kijow-Braclaw). Dlas III / Zrodla dziejowe / A. Jablonowski. – T.XXII. – Warszawa, 1897. – 668 s.

44. Jablonowski A.W. Pisma. T.III. Ukraina / A.W. Jablonowski. – Warszawa, 1911. – 368 s.

45. Kroll P. Od ugody Hadziackiej do Cudnowa. Kozaczyzna między Rzeczpospolitą a Moskwą w latach 1658-1660 / P.Kroll. – Warszawa: WUW, 2008. – 452 s.

46. Lustracja Dobr Krola Jmci w wojewodztwach trzech: Podolskiem, Braclawskiem, Kijowskiem lezacych // Zrodla dziejowe. – T.V. – Warszawa, 1877. – S. 1-226.

Kondratiev I. V., candidate of historical sciences, associate professor, associate professor at World History Department Chernihiv National T.G. Shevchenko Pedagogical University (Ukraine, Chernihiv), kondratch@online.ua

Revisiting history of cossack szlachta Silicz family

The Cossack szlachta (nobility) Silicz family was one of the officers family during Hetmanshchina period. In 1595, a nobleman Hryhoriy Silicz received a royal acknowledgment for the cession of lands of Aleksander Wisniowiecki, starost of Liubech. In 1633, a starost of Liubech Adam Kalinowski took in family's possessions. The conflict with the magnates was one of the most common reasons to take part in War of National Liberation in the middle of the 17th century. The Silicz family experienced a practical split – one part of it joined the Lithuanian army, and another sided with the Zaporizhian Host.

Starting from the middle of the 17th century, the representatives of the Silicz family held offices in the Cossack state. For instance, Onikiy Silicz held a position of polkovnyk (colonel) of the Chernihiv Regiment in 1657 – 1663. In the late 18th century, the majority of representatives of the Silicz family managed to confirm their rights for nobility.

Keywords: Silicz family, szlachta (nobility), Cossack starshyna (Cossack officers), Chernihiv polkovnyk (colonel), landed property.

* * *

УДК 94(477)»166/176»

Кривошея Ір. І., доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії культури та методики навчання гуманітарних дисциплін, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна, Умань), iivahnuk@i.ua

ГЕНЕАЛОГІЧНІ МАТЕРІАЛИ КОЗЕЛЕЦЬКОЇ АКТОВОЇ КНИГИ (1664–1765): КОРОВОКИ-ВОЛЬСЬКІ ТА МОКІЄВСЬКІ

Розглядається інформативний потенціал Козелецької актової книги для генеалогічних досліджень. Для прикладу обрано документи книги, що стосуються генеалогії відомих козацько-старшинських родин Гетьманщини – Коровок-Вольських та Мокієвських. Із застосуванням інших джерел розкрито раніше невідомі деталі генеалогії згаданих родин. До наукового обігу вводиться також різноманітна історична інформація, зокрема деякі аспекти походження Київського полку під Кизикермен, описи відсудженого майна, характеристика деяких персонажів.

Ключові слова: актова книга, генеалогія, козацька старшина, Гетьманщина, Київський полк, Козелець.

Актові міські книги завжди були важливим джерелом генеалогії козацької старшини. Цей вид історичних джерел зберігся дуже нерівномірно, тому далеко не кожне українське місто, яке мало магістрат чи ратушу й вело відповідні документи, може похвалитися ними сьогодні. Через це віднайдення в архівах та введення до наукового обігу кожної актової книги стає подією для істориків.

Найкраще збереглися документи Полтавського полкового уряду, Стародубського магістрату, частково Ніжинського магістрату, Бориспільської, Лохвицької й Пирятинської ратуш [2–14; 22–27; 29–34]. Частина їх опублікована й описана дослідниками, насамперед В. Модзалевським і А. Стороженком та сучасними істориками [2–6; 14; 22; 25; 29; 30]. Інші доступні у фондах різних українських архівів, зокрема Центрального державного історичного архіву України в м. Київ та Інституті рукопису НБУВ [7–13; 35].

Мета публікації показати інформативні можливості Козелецької міської книги для генеалогічних досліджень на прикладі генеалогії двох відомих старшинських родин Мокієвських і Коровок-Вольських. Для цього було застосовано загальнонаукові методи аналізу й синтезу, використано ретроспективний, історико-порівняльний підходи, а також просопографічні методи й методи генеалогії.

Після 1648 р. практика діловодства гродських, земських і підкоморських судів на території козацької держави занепала. Протягом другої половини XVII ст. на українських теренах часто діяли «обопільні» уряди – спільні для козацької та міщанської адміністрації засідання, на які покладалася й судова функція. Саме тому в актових міських книгах – як козацькі, так і міщанські документи – збереглися найліпше. Практичне розділення діловодства почалося лише з 20-х років XVIII ст., коли повною мірою запрацювали полкові канцелярії. Лише тоді записи стосовно старшини й козаків майже зникли з магістратських книг, що засвідчує перегляд книг Стародубського магістрату 20–30-х років XVIII ст. [35]. Запис обопільного уряду мав сталу форму, у якій спершу вписувалися козацькі урядники, потім неурядова старшина, а далі представники міщанства.

Оригінал актової міської Козелецької книги зберігається у відділі рукописів бібліотеки ПАН у Кракові.